

Раённая алімпіяда па беларускай мове

Красавік, 2008г

7 клас

Заданне 1. Згрупіруйце словы з улікам фанетычных і/або арфаэпічных асаблівасцей беларускай мовы. Адказ абгрунтуйце.

Завоблачны, навуковы, возера, насенне, ламачча, імгненне, збожжа, глыбокі, вядро, мядовы, шчабятаць, ацанілі, вясновы, аржаны, ільдзіна, траўка, лоўка, светлы, звездала, снедала, Мацвей, адвезлі. білецёр, наладзілі, крывава.

(Максімальная колькасць балаў – 5,5 б. Адна названая асаблівасць – 0,5 б.)

Заданне 2. Растлумачце праз сінонім або апісальна наступныя словы:

Алегорыя, дойлід, атэль, кашнэ, імітацыя, іронія, дырэктыва, рэзюмэ, атрамант, асадка, батлейка, вершнік, зёлкі, знічка, мытня.

(Максімальная колькасць балаў – 7,5 б. Кожнае слова – 0,5 б.)

Заданне 3. Запішыце словазлучэнні па-беларуску.

Слышаць сваімі ўшами; поехаць на мельницу; не пріехаць из-за дождя; читаць про себя; ідти за грибами; видно по всему; по случаю встречи; кричаць во весь голос; гуляць по лесу; сходить за отцом; жыць в двух километрах от города.

(Максімальная колькасць балаў – 5,5 б. Адно словазлучэнне – 0,5 б.)

Заданне 4. Пастаўце назоўнікі ў форме меснага склону адзіночнага ліку:

Лес, стараста, агарод, Рыгор, луг, Янка Купала, суддзя, верх, старшыня, конь, парк, Пецябург, Алег, сын, герой, двор, стог, паверх, лопух, тварог.

(Максімальная колькасць балаў – 10 б. За кожнае слова – 0,5 б.)

Заданне 5. Выпішыце асобна словы з аднолькавымі прыстаўкамі:

Узор: 1) пада-браць, пада-гнаць;
2) пад-адзець, пад-агуліць;
3) па-даіць.

Абабегчы, адарыць, адасобіць, адагнаць, абагуліць, абагнаць, адарваць, абабіць, абагрэць, абараць, абагаціць, абараніць, адабрэнне, адагрэць, адазваць.

(Максімальная колькасць балаў – 7,5 б. За кожнае слова – 0,5 б.)

Заданне 6. Растлумачце значэнне фразеалагізмаў.

Абрасці мохам, альфа і амега, нагаварыць бочку арыштантаў, арыядніна ніць, ахілесавы пяты, да трох не гавары, паставіць кропкі над “і”, як фенікс з попелу, трымаць порах сухім, кітайская сцяна.

(Максімальная колькасць балаў – 5 б. Адно спалучэнне слоў – 0,5 б.)

Заданне 7. Утварыце ад дзеясловаў дзеепрыметнікі залежнага і незалежнага стану, а таксама адпаведныя дзеепрыслоўі. Абазначце суфіксы.

Прынесці, абклеіць, прыдбаць, вызваляць, зжаць, змалоць, зазелянець, пазычыць.

(Максімальная колькасць балаў – 8 б. За кожнае слова – 1 б.)

Заданне 8. Раскрыйце дужкі:

- 1) мэбля з (дуб);
- 2) катэгорыі (род,лік,склон) назоўніка;
- 3) няма (цукар, настрой, хлеб, вецер, грошы);
- 4) даць (дачка, сястра, студэнтка, маці, Надзея);
- 5) мы ганарымся (Сібір, Нарач, наш/наша стараста, сваё імя).

(Максімальная колькасць балаў – 10 б. За кожнае слова – 0,5 б.)

Заданне 9. Вызначце сказы, у якіх назіраецца няправільнае спалучэнне лічэбніка з назоўнікам. Запішыце правільнае спалучэнне.

- 1) Трое настаўніц выехала на нараду;
- 2) Падводы ехалі па абодвух баках рэчкі;
- 3) Катлаван капалі двое бульдозераў;
- 4) Дзве трэціх поля засеяна ячменем;
- 5) На беразе ракі стаяла чацвёрта жанчын;
- 6) Усе чацвёрта хлопцаў скончылі васьмігодку сёлетняй вясной;
- 7) Падарожніцы спыніліся каля двух прыгожых бяроз;
- 8) Антось спыніўся ў двух кроках ад нас;
- 9) Пяцёра трактараў працавала ў полі.

(Максімальная колькасць балаў – 4 б. За кожнае словазлучэнне – 0,5 б.)

Заданне 10. Вызначце выяўленчыя сродкі мовы.

Ўюцца змейкай срабрыстай дарожкі,
Брызгі золата ў небе блішчаць,
І маркотныя месяца рожкі
Праз марозную мглу зіхацяць.
М.Багдановіч. Зімовая дарога.

(Максімальная колькасць балаў – 3 б. За кожны сродак мовы – 0,5 б.)

**Раённая алімпіяда па беларускай мове
красавік, 2008г**

**7 клас
(даведкі)**

Заданне 1.

- 1.Прыстаўныя і ўстаўныя зычныя: завоблачны, навуковы, возера
- 2.Падоўжаныя зычныя: насенне, ламачча, імгненне, збожжа
3. Фрыкатыўны гук [г] : глыбокі, імгненне
4. Аканне (яканне): вядро, мядовы, шчадбятца, ацанілі, вясновы
5. Прыстаўныя галосныя: імгненне, аржаны, ільдзіна
6. Наяўнасць гука [ў] : траўка, лоўка
- 7.Асіміляцыя па мяккасці: светлы, зведала, снедала, Мацвей, адвезлі
8. Дзеканне, цеканне: білецёр, наладдзілі, ільдзіна
9. Чаргаванне складоў ро//ры: крывава
10. Зацвярдзелыя гукі: завоблачны, шчадбятца, аржаны

11. Наяўнасць афрыкаты [дз'] : наладзілі, ільдзіна

Заданне 2.

Алегорыя – іншасказанне, дойлід – архітэктар, атэлье – майстэрня, кашнэ – мужчынскі шалік, імітацыя – падробка, іронія – скрытая насмешка, дырэктыва – пастанова, указ, рэзюмэ – падсумаванне, атрамант – чарніла, асадка – ручка для пісьма, батлейка – вандроўны лялечны тэатр, вершнік – коннік, зёлкі – лекавыя расліны, знічка – зорка, якая падае, мытня – таможня.

Заданне 3.

Чуць на све вушы; паехаць у млын; не прыехаць праз дождж (з прычыны дажджу); чытаць сам сабе; ісці ў грыбы (па грыбы – “на рынак”); відаць па ўсім; з нагоды сустрэчы; крычаць на ўвесь голас; гуляць па лесе; схадзіць па бацьку; жыць за два кіламетры ад горада.

Заданне 4.

У лесе, аб старасце (аб старасту), у агародзе, аб Рыгору, на лузе, аб Янку Купале, аб суддзі, на версе, аб старшыні, на кані, у парку, у Пецярбургу, аб Алегу, аб сыне, аб герою, на двары (на дварэ), на стозе, на паверсе, у лопуху, аб тварагу.

Заданне 5.

Аба-бегчы, аба-біць, аба-гнаць, аба-грэць; аб-агуліць, аб-араць; а-багаціць, а-бараніць, а-дабрэнне, а-дарыць; ада-гнаць, ада-рваць, ада-грэць, ада-зваць; ад-асобіць.

Заданне 6.

Абрасці мохам – адстаць ад жыцця, альфа і амега – сутнасць, самае галоўнае, нагаварыць бочку арыштантаў – нагаварыць многа абы-чаго, арыядніна ніць – сродак выйсця з цяжкага становішча, ахілесава пята – найбольш слабае месца, да трох не гавары – раздражняльны, гарачы, рашучы, паставіць кропкі над “і” – канчаткова высветліць, давесці да канца, як фенікс з попелу – неўміручасць, абнаўленне, адраджэнне, трымаць порах сухім – быць пільным, гатовым да рашучых дзеянняў, кітайская сцяна – неадольная перашкода.

Заданне 7.

Прынесці – прынесены, прынёшы.
Абклеіць – абклеены, абклеіўшы.
Прыдбаць – прыдбаны, прыдбаўшы.
Вызваляць – вызвалены, вызваляючы.
Зжаць – зжаты, зжаўшы.
Змалоць – змолаты, змалоўшы.
Зазелянець – зазелянелы, зазелянеўшы.
Пазычыць – пазычаны, пазычыўшы.

Заданне 8.

- 1) мэбля з дубу;
- 2) катэгорыі роду, ліку, склону назоўніка;
- 3) няма цукру, настрою, хлеба, ветру, грошай;
- 4) даць дачцэ, сястры, студэнтцы, маці, Надзеі;
- 5) мы ганарымся Сібір’ю, Нараччу, нашым старастам, нашай старастай, сваім імем, сваім імем.

Заданне 9.

Тры настаўніцы, па двух баках рэчкі, два бульдозеры, дзве трэція поля, чатыры жанчыны, каля дзвюх прыгожых бяроз, за два крокі ад нас, пяць трактараў.

Заданне 10.

Ўюцца змейкай срабрыстай дарожкі – параўнанне; брызгі золата – перыфраза; маркотная рожкі – эпітэт; месяца рожкі – метафара; рожкі зіхацяць – метафара; марозная імгла – эпітэт.